

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1894 márczius 21-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopey László.

Jelen vannak: Bartonek Géza, Borbás Vincze, Entz Géza, Frivaldszky János, Fröhlich Izidor, Ilosvay Lajos, Kövesligethy Radó, Laufenauer Károly, Mágócsy-Dietz Sándor, Pethő Gyula és Staub Móricz v. tagok; Heller Ágost könyvtárnok, Wartha Vincze első titkár és Lengyel István pénztárnok.

Az elnök a legmélyebb megilletődés hangján emlékezik meg Kossuth Lajos elhunytáról. »Minden magyar — úgymond — bánatos szívvel tekint ma délnyugat felé, Turinra, a Via dei Mille 22. számú háza felé, melyben ravatalon pihen egyik legnagyobb magyar teteme. Annak a kiváltságos kornak szülötte ő, melyben a Mindenható a nagy férfiak egész sorával áldotta meg hazánkat. Deák Ferencz, Desseffy Aurél, Eötvös József, Kölcsey Ferencz és Széchenyi István kortársa utolsónak szállt el az élők közül. Mint szónoknak, neve ott ragyog a világtörténelem lapjain a Cicero és Demosthenes neve mellett. Mint politikust, mint államférfiút méltatni nem a mi hivatásunk, mi csak a nagy magyar elhunytát gyászolhatjuk benne. Ismeretes, hogy a sors csapásaitól sujtva, magányába vonult vissza s a természet és természettudományok buvárlásában keresett nyihet; ismeretes, hogy e révén kapcsolat fejlődött ki közte s a Társulat között, melyet vonzalmával kitüntetett, s melynek 1876-ban alapító tagjává lett«. Indítványozza, hogy a választmány a Társulat nevében:

1. Fájdalmának az elhunyt fiaihoz intézett részvétiratban adjon kifejezést;
2. ravatalára koszorút helyezzen;
3. szobrára tagjai kebelében gyűjtést indítson és
4. természettudományi vonatkozású cikkeit a legközelebbi Közlönyben összegyűjtve

bocsássa közzé. — A választmány az elnök indítványát egyhangúlag elfogadja s végrehajtásával a titkárságot megbízza.

Lengyel István pénztárnok előtejeszti a forgó tőke állását 1893 februárius végén. — Tudomásul szolgál.

Jelenti, hogy az állatkert igazgatósága ez évben is mérsékelt árú belépő jegyeket bocsátott a Társulat tagjai számára, a melyek a Társulat helyiségében átvehetők. — Örvedetes tudomásul szolgál.

Jelenti, hogy a chemiai folyóiratnak 254 aláírója van és négy új alapítója, úgymint: Földvály Vilmos, Jármay Gyula, Neumann Zsigmond és Wartha Vincze egyenként 100—100 firtal. — Örvedetes tudomásul vétetik.

A titkár indítványozza, hogy az ezredéves kiállítás alkalmából a Társulat egy különleges magyar kiállítás létesítését kezdeményezze, a melyben botanikai, zoológiai és mineralógiai speciálítások lehetőleg együtt legyenek összegyűjtve.

A választmány örömmel üdvözlöi az eszmét, a kiállítás szellemi vezetését elvállalja s a titkár elnöklete alatt Frivaldszky János, Entz Géza, Mágócsy-Dietz Sándor, Borbás Vincze, Pethő Gyula és Staub Móricz urakból álló bizottságot küld ki azzal az utasítással, hogy működéséről időről-időre a Választmánynak jelentést tenni szíveskedjék.

A titkár előterjeszti Pollák Jakab úrnak következő levelét:

»Tekintetes Választmány!

Boldogult bátyám, Dr. Pollák Henrik, mindig érdeklődéssel viseltetvén a Kir. Magy. Természettudományi Társulat működése iránt, a melynek különben évek hosszú során át tagja is volt, az ő szándéka szerint vélek eljárni, midőn ezennel 200 forintot azon kérelem kapcsán nyujtok át, méltóztatnék kegyeletemnek ezen gyenge jelét elfogadni és Dr. Pollák Henrik nevét a társulat alapító tagjai közé felvenni.«

A választmány az alapítványt köszönettel fogadja és elrendeli, hogy az Pollák Henrik nevére irassék.

A titkár mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta 11 tag haláláról értesült. Elhunyt Kossuth Lajos Turinban, a Társulatnak 1876 óta örökítő tagja; a rendes tagok sorából: Dr. Török József tanár, Debreczenben, a Társulatnak 52 év óta tagja; Bereczk Viktor jegyző, Nagy-Perkátán; Buday József birtokos, Debreczenben, a Társulatnak 28 év óta tagjai; Csernus László tanár, Sátoralja-Ujhelyen; Kalyavszky János tanár, Somorján; Dr. Lövy Ede orvos, Putnokon; Phózer Lipót m. á. v. felügyelő, Szegeden; Dr. Pollák Henrik orvos, Budapest, 25 év óta társulati tag, kinek emlékére öcsse 200 forintos alapítványt tett; Szakács Sándor körjegyző, Tóth-Szent-Pálon; Szegedy Gyula vasuti hivatalnok Kolozsvárott; Dr. Vaymár Miklós orvos, Pozsonyban. — Szomorú tudomásul vétetik.

Kilépésöket jelentették 24-en. — Tudomásul szolgál.

A jegyző felolvassa az új tagokul ajánlottakat: Adda Kálmán m. k. áll. geológus Budapest, (ajánló: Schafarzik F.); Balázs Lajos gyógyszerész Bátorkeszi. (Lukács I.): Dr. Balog Dezső körorvos Alpár, (Weisz V.); Beretvás Tamás okl. gyógyszerész Nagy-Kőrös, (Mentovich Ferencz); Berger Károly Lajos gazdasági segéd Algyógy, (Keller Gy.); Braun Henrik gyógyszerész-segéd Komárom, (Martonffy E.); Deutsch Sándor m. e. hallgató Budapest, (K. Liphay K.); Farkas Ferencz m. á. v. mérnök Budapest, (Masirevics Gy.); Fogel Ágoston kereskedő Eger, (Zavatzky Sz.); Gábor Kálmán magánzó Pécska, (Lengyel I.); Gragger György urad. mérnök Végheles, (Lagler J.); Greiner Jakabné úrnő Budapest, (Weiszberger Zs.); Hönsch Ede bányaigazgató Putnok (Lövy A.); Kain Albert m. á. v. mérnök Zimír-völgy, (Bergmann K.); Katona Mihály praeparátor Budapest, (Z. Kiss E.); Kemény Sándor mérnök Zimír-völgy, (Bergmann K.); Keszler Pál gyógyszerész Nagy-Bocskó, (K. Karlovsky G.); Kiss István m. k. pósta-táviratvizit Nagyvárad, (Gál E.); Dr. Kovács Ágoston körorvos Kadarkút, (Óváry D.); Laurenszky István gyógyszerész Makó, (Fodor I.); Dr. Lengyel Lajos körorvos Nagydobos, (Lengyel I.); Molnár Győző m. k. pénzügyőri biztos Nagyvárad, (Tomka J.); Dr. Novotny Lajos tb. megyei főorvos Buda-

pest, (Lengyel I.); Pártos Samu kir. mérnök Eszék, (Schlesinger E.); Petry János m. k. pósta-táviratfőtiszt Nagyvárad, (Gál E.); Pósa Károly kir. mérnök Öcsöd, (Finta L.); Potincza Lajos vasuti pénztárnok Huszt, (Nagy K.); Révhegyi Iván fővárosi tanító Budapest, (Kohaut R.); Rosta Ferencz ev. s.-lelkész Répczelak, (Mennyey I.); Spiegel Sándor mérnök Zimír-völgy, (Bergmann K.); Dr. Steiner Miksa körorvos Répcze-Szemere, (Grünwald M.); Széll Árpád m. á. v. mérnök Zimír-völgy, (Bergmann K.); Szemere Bálint birtokos Lasztomér, (Szemere G.); Sziklay Alfonz m. k. bányahiv. főnök Aranyidka, (Geöcze I.); Tarnai Bertalan gazdálkodó Solt, (Pálmai I.); Thomka László gyógyszerész Nyustya, (K. Karlovsky G.); Tomcsányi József m. k. p. ü. szemlélsz Felső-Szvidnik, (Polivka J.); Zelovich Kornél mérnök Budapest, (Czakó A.); a kik mind a 38-an megválasztottak; velök a tagok száma 7738-ra emelkedett, a kik közt 210 alapító tag és 161 hölgy van.

Élettani értekezés 1893 deczember 13-ikán

1. Korányi Sándor »A veseműködés és a vesén átáramló vér napi mennyiségének relativ mértékéről« beszélt. A veseműködés intenzitásának mértékéül szolgálhat a vér és a vizelet fagyáspontja közt fennálló különbség. A veseműködés intenzitása csökken vesebajokban és orvosszerek hatása alatt. A vesén átáramló vér napi mennyiségének relativ mértéke (bizonyos föltételek alatt)

$$h = x \left(\frac{\Delta}{0.56} - 1 \right),$$

a hol x a vizelet napi mennyisége, Δ a fagyáspontja. A h csökken chronikus nephritisben, inkompenzált szívbajban, nő digitalis hatása alatt.

2. Dr. Landauer Ármín »Adatok a víz szerepéhez az anyagforgalomban« czímen adta elő vizsgálatait. A vízelvonásnak az állati szervezet anyagforgalmára való hatása megvizsgálása czéljából, tekintettel az állatok rendes vízszükségletére, fehér ege- reken végzett részletes és teljes vízelvonást. *Részletes* vízelvonás czéljából az ivóvizet vonta el, mely az egerek rendes vízszükségletének körülbelül 75%-a; erre az állatok közönséges levegőben, vagy pedig (külön készülékben) száritott levegőben, egyenletes vagy növekedő testsúly mellett bármennyig megéltek. E részletes vízelvonás közben az állatok fölvetett táplálékának mennyisége növekedett, a mi fokozódott táplálékszükségletre s ez élelnebb anyagcserére utalt, melynek következtében

a szervezetben több bomlástermék, nevezetesen több víz keletkezett, mely az elvont víz pótlására szolgált. Teljes vízelvonás, azaz az ivóvíz és az ételben foglalt víz elvonásával közönséges levegőben az állatok legfeljebb 58 napig, száraz levegőben pedig átlag csak 5 napig éltek; az utóbbi esetben mintegy 1—2 nappal hosszabb ideig, mint olyan állatok, melyektől az ételt és italt teljesen elvonták.

E kísérleti adatokból következtethetőnek látszik, hogy az állati szervezet bizonyos fokú részletes vízhiányt fokozódott anyagcserével képes pótolni, mely következtetés teljes érvényességének kiderítése céljából vizsgálatait más emlősökön, nevezetesen emberen is folytatja.

Chemia-ásványtani értekezéslet

1893 december 19-ikén.

1. László Ede előadást tartott »A kénessavnak a borban megengedhető mennyiségéről«. Kísérletei szerint 1 liter borban, 10 mg. kénessav a virágosodást megakadályozza. Megismertette Rippel Miksa vizsgálatait az aldehid-kénessavról, melyek szerint a kénessavnak jelentékeny része kötött állapotban van s mint ilyen a szervezetre nem hat károsan. Előadó e tapasztalatok alapján, a gyakorlat kívánalmait is figyelembe véve, szükségesnek találja, hogy a már meglevő rendeletek kiegészítésül ki legyen mondva, hogy a borban literenként, többnek mint 30 mg. szabad kénessavnak jelen lenni nem szabad.

2. Lengyel Béla megismertette az általa fölfedezett *tricarbonsulphid* előállításának módját s bemutatta azt a kémhatást, mely szerint e vegyület hexabromidja keletkezik. A vegyület kémiai szerkezetére s egyéb sajátosságaira vonatkozó tanulmányok most vannak folyamatban.

3. Szádeczky Lajos közölte ama mozgalmakat, melyeknek célja az eruptív kőzeteket, a régi geológiai korról kapcsolatos mineralógiai rendszerekkel szemben, kémiai alapon nyugvó rendszerbe foglalni. Összehasonlítva ismertette Rosenbusch, Loewinson, Lessing és H. Otto Lang ide vágó értekezéseit. Az ismeretesebb, megelemezett magyarországi eruptív kőzetek alkáli viszonyait kiszámítván, beosztotta azokat Lang kémiai típusaiba s kimutatta, hogy a tokaj-perjési és selmeczvidéki hegységben levő különböző eruptív kőzetek kémiai rokonságban állanak egymással.

1894 januárius 30-ikán.

1. Ilosvay Lajos »A levegőben és a levegőbeli csapadékokban foglalt hidrogén-peroxidról« tartott előadásában felelt Schöne Em.-nek, ki a *Berichte der deutschen chem. Gesellschaft* 1893-ik évfolyamának 19. számában meglehetősen idegességgel bírálja Ilosvay-nak 1889-ben a Természettudományi Közlöny VII. és VIII. sz. Pótfüzetében s ugyanakkor a *Bulletin de la Société chimique de Paris* című szaklapban megjelent ama dolgozatait, melyek egyrészt az égés melléktermékeire, másrészt a levegőben foglalt ozonra és hidrogénperoxidra vonatkoztak.

Ilosvay Schönének minden egyes kifogására válaszolva, fenntartja régi következtetéseit s ismételten kijelenti, hogy a levegőben az ozon és hidrogénperoxid jelenlétének kimutatása nem történt akkora szabotossággal, hogy e testeket a levegő állandó alkotórészeiként feltétlenül elfogadhatjuk.

2. Kis Károly megismertette »A jénai üvegéből készült hőmérők 0 pont emelkedéséről« tartott előadásában a jénai üvegösszetételét, a 0 pont emelkedésre s az üveg-fajok vízben oldhatóságára vonatkozó kísérletek eredményét.

A jénai üvegéből készült hőmérők 0 pont emelkedése legkisebb; ennek az üvegnek vízben oldhatósága is tetemesen csekélyebb mint a többi fajtájú üvegé; ennél fogva természetesen, hogy a jénai üveghőmérő és egyéb, kísérletezésre szánt üvegtárgyak készítésére — ámbár drága — sokkal alkalmasabb.

3. Than Károly, a szakértekezéslet egyik elnöke, jelentést tett a létesítendő kémiai szakosztálynak a Természettudományi Társulathoz való viszonyáról s általában a tervezett kémiai szakosztály és Magyar kémiai folyóirat ügyének előmunkálataival megbízott szűkebb körű bizottság eddigi működéséről és megállapodásairól.

4. László Ede indítványozza, hogy a szakértekezéslet a már megjelent »műbortörvénnyel« mindenekfelett a bor kémiai vizsgálatára s egyéb gyakorlati intézkedésekre vonatkozó rendeletekkel behatóan foglalkozzék s rólok szakszempontokból véleményt nyilvánítson.

A szakértekezéslet az ügy tanulmányozásával s jelentéstétellel Schenek István elnökte mellett László Edét és Neumann Zsigmond-ot bízta meg.

Növénytani értekezéslet 1894 januárius 3-ikán.

1. Schilberszky Károly bemutatja és ismerteti Filarszky Nándor-nak Társulatunk kiadásában megjelent »A Chara-félék« című monografiáját. (Bövebben közöljük.)

2. Mágócsy-Dietz Sándor előterjeszti Richter Aladár következő két dolgozatát:

a) *The Royal Botanic Society of London.* (A londoni kir. botanikai társulat.) A társulat 20 acre terjedelmű kertet tart fenn, mely angolpark mintájára van berendezve; vannak üvegházai, melyek nem zsufooltak, sziklacsoportozatai, aquariuma stb. Conservatoriuma társalgásra szánt nagyobb szabású üvegház. A kert 1839-ben részvénytársaság módjára alakult, hogy a botanika minden egyes ágát művelje, és hogy London közelében díszkertet létesítsen. Múzeuma olvasótermül szolgál. Gyűjteménye nincs. A kertben kiállításokat is rendeznek. A társulat tisztviselői a botanika körébe vágó minden kérdésre a legkézségesebben adják meg a felvilágosítást. A komoly tanulmánnyal foglalkozók díjtalanul is szabadon használhatják a kertet. Átlag 800 ilyen látogató közt 47,000 növényt osztanak ki évenként. A társaság tagjait választják s a tagsági díjak nagyok. A kert különben a szakember előtt nem sokat mond, társadalmi szempontból azonban felette érdekes.

b) *A nyugat-európai természetrajzi kirándulások kultur-jelentősége, főképp Franciaországban.* Richter az 1891—92. évi tanulmány-útján a nyugoti államok flóráját s ezzel együttesen a növénytan kirándulásokat is tanulmányozta. A német egyetemi tanév beosztása megengedi, hogy a nyári félévben nagybbszerű kirándulásokat tehessenek az egyetemi hallgatók tanáraik vezetése alatt, melyekből azonban a nagy közönség ki van zárva. Nagyobb hatása van a párizsi »Musée d'histoire naturelle« rendezte kirándulásoknak, melyekbe belevonják ingyenes oktatás címén a közönség minden művelt rétegét. A »Jardin des plantes« szisztematikai osztályának főnöke, Bureau, hivatalos hirdetésekben teszi közzé kirándulásainak idejét, meghívja rá a nagy közönséget. A nagyobb ünnepekre eső szüneteket több napra terjedő kirándulásra használják fel s elmennek pl. egész a Pyreneusokig. A tudománynak ezen nyíltására nagy hatással van a nép művelődésére.

Dr. Szterényi Hugó, a növénytan egyetemi tanítására vonatkozólag megjegyzi,

hogy külföldi útjaiban többfelé tapasztalt érdekes és nevezetes oly eljárásokat, melyeket nálunk is követni lehetne. Legérdekesebb s az egyes növények megtanulására a növények szisztematikai keretén kívül igen jó mód az, melyet Lipcsében Pfeffer tanár egyetemi előadásain tapasztalt. A nevezett tanár rendszer növénytan előadásait mindig egy-egy növény ismertetésével kezdi, melynek bevégezte után folytatja azt a tárgykört, melyet az illető félévben tanít. Minden hallgató helyén ott találja a növénynek élő példányát, melyet a tanár ismertet s így a tanár leírását a kezében lévő élő példányon követheti.

A kirándulásokat illetőleg Halleben azt tapasztalta, hogy a botanika megalógiá tanárai kirándulásaikat intézeteik helyiségein kívül az egyetem fekete tábláján is hirdetik azzal a megjegyzéssel, hogy bárkit szívesen látnak. A gyűlések, conference-ok tartására vonatkozólag egyebek közt fölemlíti, hogy Anvers-ben a Musée d'Histoire Naturelle előadásait szintén plakátokon is hirdeti, tartják pedig ők azt rendszeren vasárnapon. Jelen volt egy ilyen, melynek tárgya »a gerincesek állattani rokonsága« (Les affinités zoologiques des vertébrés) volt s a meglehetősen szakszerűen tartott előadást s a nagy meleg daczára (augusztus 7-ikén) nagy számú közönség hallgatta végig.

3. Borbás Vincze John Briquet »Monographie du genre Galeopsis (Brüssel 1893)« című munkáját ismerteti. A munkának mintegy $\frac{2}{3}$ -a (1—189. l.) a morfológiai viszonyokkal foglalkozik s a Galeopsisok szerveinek szerkezetét, kifejlődését, biológiáját és teratológiáját tárgyalja. A 199—316. lapokat a szisztematikának szenteli. Hogy ehhez minő apparatussal fogott, bizonyítja az a körülmény, hogy 1890—91 óta cserében forgó, sőt Kerner-nek Flóra exsicc. Austro-hung.-ájában és Baenitz-nek Herbarium Europaeumában is megjelent két *Galeopsis*, a *G. Murriana* Borb. meg a *G. Pernhofferiana* Wettst. e monografiában tökéletesen ismeretlen, még a nevét sem említi. Másrészt a Galeopsisok közönségesebb növények levén, különösen hazánk botanikusai nem igen gyűjtötték, így épen Br. munkájából látni, hogy kevés jutott belőle a külföldi herbariumokba. A Galeopsisok közül 7 európai speciét ismertet; ebből négy hazai, de mindegyiknek több állandó fajtája van. A *G. dubiát* is említi hazánkból, de most nem találni. Kőszeg vidéken még volt

kisebb virágú fajtája, de tjabban ezt se találai ott, hihetőleg vetőmaggal került oda, azután elpusztult. Ismertető bemutatja a hazai fajokat, s a földrajzi elterjedéseket is kiegészíti. Eltérő fajták a *G. Balatonensis* (*G. orophila* Brig., nem Timb.) *G. Flanatica* (Arbe, a *G. Ladanum*-nak szürkés mirigytelen fajtája) meg a *G. subdtrensis* (var. *G. bifidae*, Batizfalva). A *G. Murrianát* majd a *G. speciosa* és *G. Tetrahit*, majd a *G. speciosa* és *S. pubescens* fajvegyülékül ki-sérlgetik értelmezni, a minek Borbás főleg azért mond ellene, mert a *G. Murriana* magról szaporodik, a keletibb havasok völgyeiben meglehetősen el van terjedve. Ha hybrid lenne, a piros és sárga virágú szülők-től szennyes virágának kellene lenni, mint a *Verbascum*-ok példából ismeretes, de a *G. Murriana* Borb. virága keveredetlen szép sárga s a *G. pubescenssel* parallel fajnak kell tekintenünk, mely az alpesek keleti völgyeiből a *Tetrahit* subgenus többi faja módjára még nagyon szét nem hurcolódott és így sokáig ismeretlen maradt. Briquet még a mult évben egy kis pótléket bocsátott közre, melyben az észre nem vett fajokról meg a Borbás-féle fajtákról emlékezik meg.

Végül Szabó Imre részéről egy *Gentiana*-t mutat be Rohonc völgyeiből, mely a *G. asclepiadea*-hoz hasonlít, de tőle tetemesen különbözik. A *G. asclepiadea*-nak leírásában »floribus in axillis foliorum sessilibus ebracteatis«-t olvasunk, e *Gentiana* virágai pedig hosszú nyelen emelkednek ki a levelek tövéből s a virágok alatt 1—2 jókora levelet látni. Ha e *Gentiana* újabb vizsgálat alapján állandónak s a vasmegyei hegyekben jobban elterjedtetnek bizonyodik, akkor ez a növény, mint *G. ramiflora* hazánkknak karakternövénye lesz. Ha azonban csak történetes jelenség, akkor *apostasis*-nak kell tekintenünk.

1894 februárius 14-ikén.

I. Istvánffi Gyula a »Magyar ehető és mérges gombák« című s a K. M. Természettudományi Társulat megbízásából készülő könyvből olvasott fel mutatványokat. E részek a gombaevésre s az evés eredetére meg elterjedésére vonatkoztak. Együttal előadó a tanulmányozott gombákról készített fotografiáit is bemutatja. A gombák fotografálására ez az első kísérlet s a fotografiák igen sok esetben sikerrel pótolhatják a színes képeket, máskor pedig mint azok kiegészítői tesznek jó szolgálatot; a gombá-

kat különben az előadó aquarellekben is megfestette.

2. Simonkai Lajos bemutatja Alföldi Flatt Károly irodalom-történeti tanulmányát Frankovith Gergely-ről. (Bővebben közöljük.)

3. Staub Móricz »Adalék a *Stratiotes aloides* L. történetéhez« című előadásában első sorban bemutatja egy maga szerkesztette térképen a *Hydrocharidaceák* földrajzi elterjedését. E családnak jelenleg 14 génusza van, melyek közül 3 a tenger, 11 pedig a szárazföldi vizek lakója. A tengeriek az Indiai és a déli tengert lakják, a szárazföldiek pedig leginkább Afrikát és Ázsiát. Ez utóbbi földrésznek nincs endemikus faja; a legtöbb faj ellenben Madagaszkár szigetén található. Ez világosan mutatja, hogy e család jelenlegi elterjedési centruma Madagaszkár és hogy a fajok Afrikában, illetőleg Ázsiában való elterjedése csak ama geológiai korszakokban mehetett végbe, a midőn Madagaszkár egy-részt Dél-Afrikával állott még összefüggésben, a mint ezt a geológia legalább a jurakor óta kimutatja, másrészt az állatgeografusoktól föltett *Lemuria kontinens* útján Indiával volt összekötve. Minthogy Madagaszkár csak a harmadkorban szakadt el a két szárazföldről, a *Hydrocharidaceae* fajok elterjedése Afrikában és Ázsiában már e korszakokat megelőzőleg történhetett. E körülményt a kevés palaeontológiai lelet is — úgy látszik — bizonyítja. A *Vallisnerites jurassicus* Heer-t, noha meghatározásának helyessége nem áll minden kétségen felül, Svájc, Szibéria és Japán jurakorbelti rétegeiben találták; a *Vallisneria bromeliaefolia* Sap. azonban Európában a harmadkorban tenyészett s előadó utal azon sajátosság körülményre, hogy ezen család kivétel nélkül vízhez kötött és nagyon elterjedt fajaiából addig oly kevés ősvilági maradvány ismeretes és áttér azon fajra, mely csak Európa északi, nyugoti és délkeleti vidékein fordul elő; ez a kolokán, *Stratiotes aloides* VC. Semmi sem mutat arra, hogy ez is a család főcentrumából terjedett el. Ősvilági elődei közül ismerjük a *Stratiotes najadum* L. nevű virágot a svájci miocénkorú rétegekből, de a fosszil maradványnak megtartási állapotja nem olyan, hogy meghatározásának helyessége föltétlen hitelre tarthatna számot; de hogy e faj Európában már régen megvolt, bizonyítja az előadónak a Székelyföld fiatal harmadkorú rétegeiben tett lelete: a *Stratiotes* leveleinek félre nem ismerhető maradványai. E faj tehát már

egy régibb geológiai korszakban megvolt Európában és a jelenség megengedi azon következtetést is, hogy *egyazon családnak két elterjedési centruma is lehetett*. Napjainkban is voltunk egy nevezetes növénygeográfiai tüneménynek mintegy tanui. Már egy félszázada, hogy az észak-amerikai *Elo-dea canadensis Michx sp.*, tehát a *Hydrocharidaceae* egy harmadik elterjedési centrumából emberi kéz útján Európába jutott és itt bámulatos rohamossággal terjedett. E kis tanulmány bizonyítja, hogy a phytopalaeontológiának milyen fontos szerep jutott a modern növénygeográfiai kutatásokban és philogenetikus tanulmányokban.

4. Borbás Vincze »Néhány bojtorjános gyümölcs terjedése hazánkban« című előadásában a »ragad mint a bojtorján« közmondásból kiindulva, összeállítja a nevezetesebb hazai bojtorjános növényeket. A bojtorján szerepét, vagyis a ragadást és ezen az úton a széthurcolódást, a növények földbeli részét kivéve, minden más tagja teljesítheti, az egész növénytől (*Galium, Asperugo*) kezdve a magvas gyümölcsig (*Lappula*), vagy a gyümölcsöt védő kehelyig (*Asperifoliaceae*), vagy fészkepikkelyekig (*Lappa*). Ezután áttér a bojtorjános növények hazai újabb terjeszkedésére: *Lappula Vahliana* a Herkulesfürdőnél, de a hogy jött, úgy el is tűnt, a *L. heteracantha* Budapest körül, Ercsi, Kolozsvár (1878), *L. patula* 1857-től terjed (Paks, Ercsi, Csépi); az *Agrimonia procera* Wallr. Bűdöskút Keszthely mellett, Nagyenyed, *Galium Anglicum* és *G. Parisiense* u. i., amaz inkább a keleti völgyekben, emez a hegyeken, a *Salvia verticillata* var. *polytoma* a békásmegyéri hegyeken, félben szárnyalt levelekkel, 2—3 pár levélsallanggal, *Ballota nigra* var. *submitis* kurtább és kevésbé szuródó kehelyfogakkal, azért a

növény annyira nem is hurcolódik szét, ritka. A bojtorjános növénynek gyakran nincs már eredeti termőhelye; leginkább az emberi lakás, marha-állás stb. körül gyakori, a mint főképp az állatok sok helyről ide összehurcolják.

Bemutatja továbbá a *Taraxacum officinale*-nak a virágszálán levő levelét Békás-Megyerről.

5. Mágócsy-Dietz Sándor bemutatja Richter Aladár-nak »*A fontenebleau-i botanikai állomás*« ismertető közlését.

A párizsi »Sorbonne« épületében a természettudományi intézetek nem fejlődhetek ki s nem terjeszkedhetek a mai kor kívánalmainak megfelelőleg. Ezen a bajon az újabb építkezések sem segítettek, úgy, hogy a tanulmányozók más intézetek laboratóriumában széledtek szét, minék folytán ú. n. fiók-intézetek keletkeztek. Ilyen fiók-intézet, de voltaképpen független állomás a fontenebleau-i botanikai állomás, melynek fő célja a növényvilágnak saját otthonában való és kísérletekkel egybekapcsolt tanulmányozása. Az állomás gázvilágítással ellátott épületének főlaboratóriuma 24 dolgozóra van számítva és különös módon egy fagaleriával horizontalisan ketté választva oly módon, hogy 12 munkás felett más 12 buvárkodhatik. A galerián mikroszkópi vizsgálatokkal foglalkoznak. A földszint fiziológiai megfigyelésekre van fenntartva. Az épületben a vizsgálók részére lakószobák is vannak, melyek díjtalanul állnak rendelkezésre azon vizsgálóknak, kik vizsgálataik miatt állandóan az intézetben kénytelenek tartózkodni. Az intézet körül kísérleti telep van. Különben az állomás ideiglenes jellemű, mert tervbe van véve a Sorbonne botanikai intézetének méltó kiépítése.

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(27.) Az 1858. évben egy praktikus szőlős gazda azt javasolta, hogy ha a már egyszer lefejtett bort másodszor olyan hordóba fejtjük, melyet rendes kimosás után még boróka (*Juniperus communis*) bogyókkal főtt vízzel öblítenek ki, akkor a bor igen kellemes zamatot és gyönyörű színt kap.

A tanácsot egy jó ismerősöm követte és jó minőségű kötött agyagtalajon — Zala-megyében — termett két éves, már egy izben

fejtett bort másodszori fejtéskor így kezelt hordóba öntött.

De sajnos, a kellemes íz helyett a bor a kreosotra emlékeztető füst ízt és szagot kapott, mely véleménye szerint valószínűleg onnét eredett, hogy a mintegy 8—10 itcze vízben nagyon sok borókamagot főzött meg, holott a tanácsadó csupán igen kevés, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{8}$ meszely mennyiséget szokott volt felforralni.

A kellemetlen füst-íz elvétele végett a

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.